

FORMÁLNÍ STRÁNKA

Struktura skutkové podstaty trestného činu

**OSOBA PACHATELE
(subjekt a osobnost)**

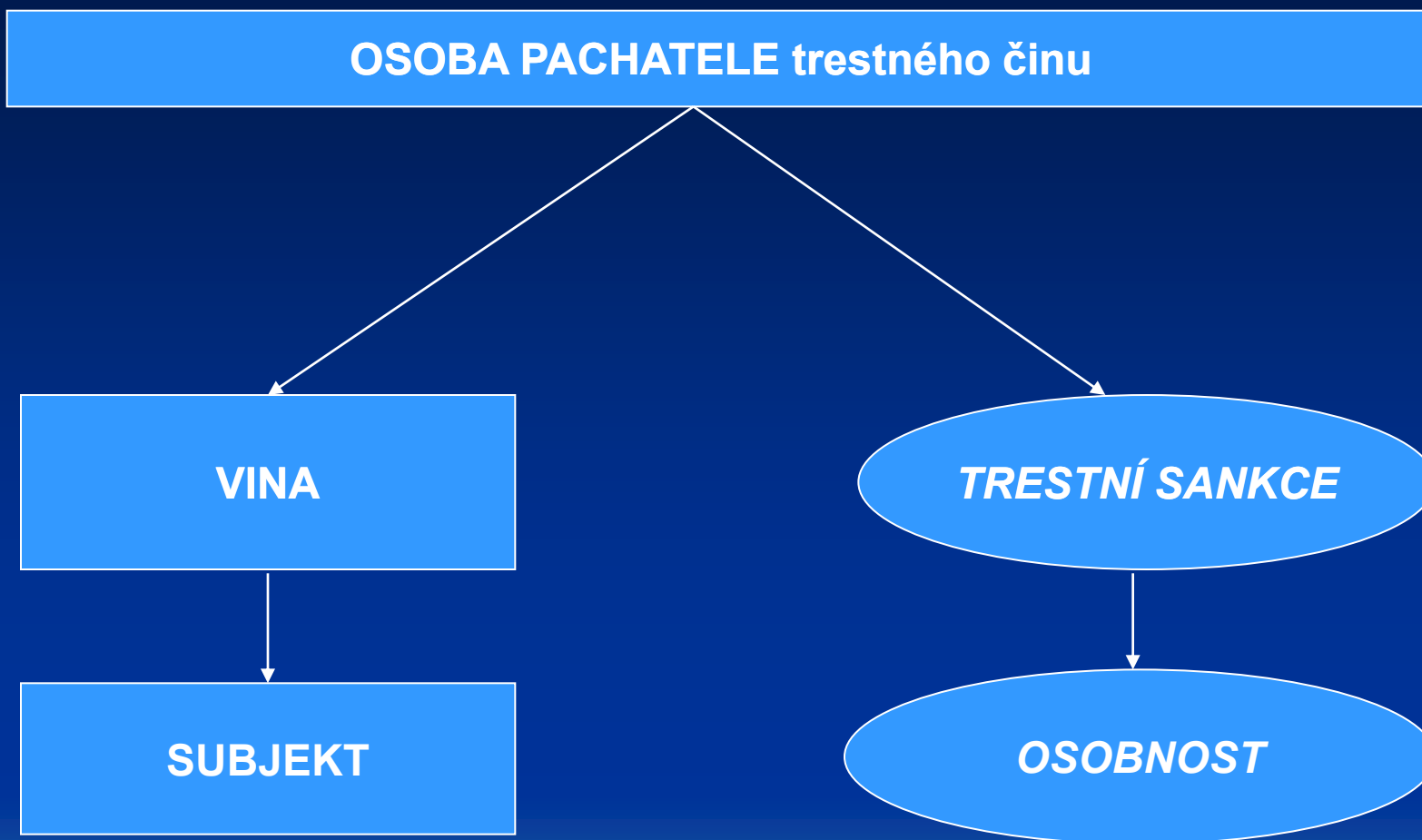
prof. JUDr. V. Kratochvíl
a. r. 2010/2011

OSOBA
pachatele TČ z hlediska
viny
a
trestních sankcí

schéma

*Roli osoby pachatele z hlediska viny a trestních sankcí je nutno **odlišovat** stejně jako vinu a trest ... samotné*

VINA (Základy Trestní Odpovědnosti):

- **SUBJEKT (pachatel) TČ:**
 - cílená, protože spravedlivá **ROVNOST** všech před TZ (TrZ, ZSM), **za stejných podmínek všem stejně z hlediska viny (všichni, kdo naplnili znaky SkpTČ § 205/1, a), jsou pachatelé krádeže ...)**
- **fyzická osoba, která** v době spáchání (páchání) TČ **naplnila** znaky, které jako subjekt v rámci SkpTČ musí mít:
- **OBLIGATORNÍ znaky:** věk (§ 25 TrZ), **příčetnost** (§ 26 TrZ, a contrario), **rozumová a mravní vyspělost** (§ 5 ZSM), jde-li o mladistvého provinilce;
- **FAKULTATIVNÍ znaky:** zvláštní **vlastnost**, **způsobilost** nebo **postavení** (§ 114/1)

TREST (Právní Následky ZTO):

- **OSOBNOST (pachatele) TČ**: cílená, protože spravedlivá **NEROVNOST** všech před TZ, **každému podle jeho podmínek co jeho jest** (všichni pachatelé krádeže budou potrestáni nikoli však stejnými tresty ...)
- **fyzická osoba, která** v době ukládání trestu **vykazuje** znaky rozhodné jen pro soudní individualizaci **trestní sankce stojící mimo SkpTČ** (např. recidiva, možnost nápravy, osobní poměry, stav vyvolaný duševní poruchou, zmenšená přičetnost, Pol. + Přit. okolnosti osobní povahy ...)

**znaky SUBJEKTU + OSOBNOSTI nelze zaměňovat,
nemá-li být ohrožena spravedlivá vina + spravedlivý trest**

Např.:

§ 207/1 TrZ (cizí za 21 000 + recidiva, jež není znakem SkP) a § 50/1,b) PZ; chybně posouzeno jako přečin s odvoláním na recidivu, „povýšenou“ na znak SkP, i když tomu tak není, a nešlo o CV nikoli malé hodnoty (25 000); správně jde jen o přestupek, kde se recidiva zohlední při ukládání sankce za něj ...

SUBJEKT (pachatel) VINA - legální definice:

„Pachatelem trestného činu je, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu (**dokonání**) nebo jeho **pokus** (§ 21) či **přípravy** (§ 20), je-li trestná.“
(§ 22 odst. 1 TrZ)

„Kdo v době spáchání činu nedovršil **patnáctý** rok svého **věku**, není trestně odpovědný.“
(§ 25 TrZ)

„Pachatelem se rozumí, nevyplývá-li z jednotlivého ustanovení trestního zákona něco jiného, i **spolupachatel** (§ 23) a **účastník** (§ 24).“
(§ 113 TrZ)

TrZ vychází z **užšího** pojetí pachatelství úmyslných TČ, dosah jejich skutkových podstat ve zvláštní části je omezen jen na pachatele dokonaného TČ, proto musí být dosah rozšiřován dalšími ustanoveními části obecné - §§ 20, 21, 23, 24 TrZ – nemá-li dojít k oslabení náležité trestní represe ...

SUBJEKT (pachatel) VINA

obligatorní znaky: charakterizují subjekt **OBECNÝ**

§ 25 TrZ, § 2/1, c) ZSM – **věk 15** – do 18 mladistvý, 18 ... dospělý

§ 26 TrZ – **(ne)příčetnost** *dospělého, mladistvého*

§ 5/1 ZSM – **(ne)vyspělost rozumová (nebo)/a mravní** pouze mladistvého „provinilce“

fakultativní znaky: charakterizují subjekt **KONKRÉTNÍ** + **SPECIÁLNÍ**

§ 114/1, 4 TrZ + ustanovení zvl. části TrZ

zvl. vlastnost - § 142 matka, § 223 dlužník /konkrétní s./

zvl. způsobilost - § 127 úřední osoba, § 329, § 114/4 voják,
§ 346/1 znalec, § 346/2 svědek, § 347 tlumočník /speciální s./

zvl. postavení - § 309 občan ČR, /speciální s./

pojem konkrétního subjektu je užší než subjektu speciálního ...

pojem konkrétního subjektu je třeba odlišovat od pachatele jednotlivého TČ ...

Konkrétní a speciální subjekt TČ z hlediska trestné součinnosti, viz dále ...

„Blázen je dostatečně potrestán již svým bláznovstvím.“
(římskoprávní zásada: Furiosus enim ipso furore satis punitur)

příčetnost: trestní odpovědnost

právní způsobilost být subjektem TČ, pokud závisí na jeho určitých duševních schopnostech (Kallab aj. ...) ...

zmenšená příčetnost: trestní odpovědnost § 27 TrZ

schopnost rozpoznat nebo ovládat ... je podstatně snížena ...

stav vyvolaný duševní poruchou (DP): trestní odpovědnost

nedosahuje ani stavu zmenšené příčetnosti ... § 99/2, a)

nepříčetnost (kriteria juristická): trestní neodpovědnost
§ 26 TrZ

k. psychiatrické: duševní porucha DP (§ 123 TrZ – nová definice, viz dále ...)

vyvolávající neschopnost rozpoznat protiprávnost nebo ovládat jednání

k. časové: DP existující v době spáchání TČ (ČJT)

nepříčetnost:

pachatelem **NEZAVINĚNÁ** (§ 26 TZ)

trestní neodpovědnost

k závěru o trestní **neodpovědnosti** stačí DP-ou
vyvolaná neschopnost jen rozpoznat protiprávnost
svého činu nebo jen ovládat své jednání ...

k závěru o trestní **odpovědnosti** jsou nezbytné
schopnosti obě ...

§ 123 TrZ

Duševní porucha

Duševní poruchou se rozumí mimo duševní poruchy vyplývající z duševní nemoci (DN) i **hluboká porucha vědomí (HPV)**, **mentální retardace (MR)**, **těžká asociální porucha osobnosti (TAPO)** nebo jiná **těžká duševní odchylka (JTDO)** nebo **sexuální odchylka (SO)**.

Vysvětlivky:

- **DP:** pojem nadřazený všem níže uvedeným ...
- **DN:** duševní choroby (schizofrenie), duševní chorobné stavy (oligofrenie), krátkodobé duševní poruchy (patologická opilost) ...
- **HPV:** **póúrazové stavy, zlobný afekt, stav vyčerpanosti ...**
- **MR:** **defekt inteligence (snížená do 70 IQ)...X... rozumovou nebo mravní nevypělost ve smyslu § 5/1 ZSM = NELZE ZTOTOŽŇOVAT s MR, neboť § 5/1 ZSM vychází z procesu dospívání jinak duševně zdravého jedince, nikoli z jeho DP, jejíž formou je naopak **MR** ...**
- **TAPO:** psychopatie (jinak duševně zdravý asociál) ...
- **JTDO:** paranoidní jednání ...
- **SO:** pedofilie ...

nepříčetnost:

pachatelem ZAVINĚNÁ (§ 360 TrZ)

trestní **odpovědnost** (omezená, plná)

TO omezená: „*raušdelikt*“ (TČ opilství, § 360/1)

pachatelem zaviněné (Ú, Ndb) „znepříčetnění se“ a následné spáchání ČJT v tomto stavu; 3 – 10 let TOS

TO plná: *actio libera in causa – dolosa, culposa* (§ 360/2)

ALIC-D: Ú znepříčetnění se v Ú spáchat TČ

ALIC-C: Ú či Ndb znepříčetnění se a následné spáchání Ndb TČ

dosah zavinění pachatele opilství se **omezuje** pouze na „znepříčetnění se“

dosah zavinění pachatele ALIC **zahrnuje i** následný TČ

SCHEMA ...

KASUISTIKA ...

- schéma

§ 360 odst. 1

*zaviněné znepríčetnění se
předpokládající jako výchozí
stav: příčetnost*

a

čin jinak trestný

§ 360 odst. 2

*Ú znepríčetnění se s cílem spáchat Ú trestný čin - ALIC-D
Ú či Ndb znepríčetnění se a následný Ndb trestný čin – ALIC-C*

KASUISTIKA:

1. SPRÁVNÁ APLIKACE „OPILSTVÍ“

1. MS v Brně: pervitin = nepřičetnost + ČJT jako vražda ...
2. OS v Hodoníně: diabetik + alkohol = nepřičetnost + ČJT jako vražda ...

2. CHYBNÁ APLIKACE „OPILSTVÍ“

1. MS v Brně: lysohlávky + pivo = nepřičetnost + ČJT jako loupež, závislost pachatele, **toxikomana** na drogách (5 let), kteřou nebyl schopen vůlí ani rozumem jakkoli ovládat, před požitím hub a piva byly jeho schopnosti ovládnout touhu po droze vymizelé, v okamžiku jejich požití již byl (nezaviněně) nepřičetný, proto se nemohl sám zaviněně uvést do stavu nepřičetnosti, jak žádá Skp TČ opilství, správně měl být pro nepřičetnost nezaviněnou zproštěn obžaloby ...
2. ObvS pro Prahu 2: stejný problém jako v případě 2.1., ve formě chronického (notorického) **alkoholismu** ...

SUBJEKT (pachatel)

přímý (§ 22/1 TrZ):

...ten, kdo **svým** jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu ...

vlastnoručně (§ 387 TrZ, *svémocné odloučení*)

nebo

za použití nástroje (věci)

neživého de facto + de iure (věc) =

úder sekerou, výstřel z pistole ... § 140 TrZ

živého de facto + **neživého** de iure (věc) =

poštváním psa ... § 134/1, § 145 TrZ

Návrh nového občanského zákoníku **nepovažuje** zvíře de iure za věc:

„Nově bude řešena rovněž právní povaha zvířat. Ta jsou dnes právní teorií považována za věci v právním smyslu, zákon o nich totiž výslovné ustanovení nemá. Návrh, inspirovaný v této souvislosti nejen některými zahraničními zákony (např. § 90a německého občanského zákoníku), ale i mezinárodními smlouvami, navrhuje výslovně stanovit, že živé zvíře není věcí ve smyslu práva.“

Tedy: ... poštvání psa ..., který není (nebude) de iure věcí = vlastnoruční spáchání TČ?

SUBJEKT (pachatel)

nepřímý (§ 22/2 TrZ):

...i ten, kdo k provedení činu užil jiné osoby, která **není trestně odpovědná** pro nedostatek věku, nepřičetnost, omyl, anebo proto, že jednala v nutné obraně, krajní nouzi či za jiné okolnosti vylučující protiprávnost, anebo sama nejednala nebo nejednala zaviněně. Pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil takové osoby, která **nejednala ve zvláštním úmyslu či z pohnutky** předpokládané zákonem; v těchto případech není vyloučena trestní odpovědnost takové osoby za jiný trestný čin, který tímto jednáním spáchala.

tedy za použití nástroje

živého de facto + de iure = člověka ...

trestně odpovídá **jen** nepřímý pachatel, jako „**muž / žena v pozadí**“ manipulující se „**živým nástrojem**“, anebo odpovídá za **jiný TČ**, než za který odpovídá zneužitý živý nástroj

např.: zneužití dítěte dospělým ke krádeži ...

zneužití jiného, neznaného vyzvědačské pohnutky, z níž jedná „muž v pozadí“, k vyzvědačství;

„živý nástroj“ odpovídá za krádež ...

„muž v pozadí“ odpovídá za vyzvědačství ...

SUBJEKT (pachatel)

konkrétní (§ 114/1 TrZ, zvl. vlastnost):

pojem **užší** než subjekt speciální

např.: matka novorozeněte ... (§ 142 TrZ)

speciální (§ 114/1, zvl. způsobilost, postavení):

pojem **širší** než subjekt konkrétní

např.: policista přijímající úplatek (§ 331/3,b TrZ)

účastníkem na TČ se zúženým okruhem pachatelů může být i subjekt obecný (§ 114/3 TrZ)

např.: dívka navede svého milého vojáka, aby se ještě nevracel k VÚ
(§ 24/1 písm. b k § 387 TrZ)

spolupachatelství těchto TČ vyžaduje pachatele speciálního či konkrétního

např.: pouze dva policisté mohou být spolupachateli přijetí úplatku pole
§ 23 a § 331/3,b TrZ

JEDNÁNÍ za JINÉHO

jako právní institut navazuje na speciálního, konkrétního pachatele, pokud si lze reálně představit v jeho pozici **právníckou osobu**, za kterou fyzický pachatel jedná...

§ 114/2:

Jestliže zákon stanoví, že pachatel musí být nositelem zvláštní vlastnosti, způsobilosti nebo postavení, postačí, že zvláštní V, Z nebo P jsou dány u **právnícké osoby**, jejímž jménem pachatel jedná.

např.: § 223 – jako dlužník „F. Novák“ s.r.o. (právnícká osoba), za kterou jedná jednatel F. Novák (fyzická osoba) a zvýhodňuje jejího věřitele, „XY“ s. r. o...

NEJDE o trestní odpovědnost právníckých, ale jen fyzických osob !!!

Tohoto ustanovení - § 114/2 - se užije i tehdy,

- a) **jestliže k jednání pachatele došlo před vznikem právnické osoby,**
srov. § 64 ObchZ, právní jednání za PO ještě před jejím vznikem ...
- b) **jestliže právnická osoba vznikla, ale její vznik je neplatný,**
nebo
- c) **je-li právní úkon, který měl založit oprávnění k jednání za právnickou osobu, neplatný nebo neúčinný**
srov. např. § 37 ObčZ, absolutní či relativní neplatnost je irelevantní

TrZ tím rozšiřuje dosah „jednání za jiného“ a prohlubuje právní ochranu poškozených jednáním právnických osob, pro případy jednání de iure neexistujících, nebo kdy jednání za ně není právně relevantní ...

OSOBNOST (pachatele)

TREST

**pojem funkční výlučně při ukládání trestních sankcí soudem,
který nelze zaměňovat s rolí pachatele jako subjektu, tj.
pojmu funkčního výlučně z hlediska viny
tytéž znaky charakterizující subjekt p. (vina) a osobnost p.
(trest) jsou RŮZNÉHO právního významu**

např.:

recidiva jako znak SkpTČ (§ 206/2) = VINA

recidiva jako přitěžující ok. (§ 42/p) = TREST

ztotožnění obojího brání zásada **zákazu dvojího přičítání téže
skutečnosti** (§ 39/4 TrZ)